

Stručni rad

ČITAJU LI JOŠ UOPĆE UČENICI U OSNOVNIM ŠKOLAMA?

Lidija Kocbek
OŠ Sveta Ana

Sažetak

Stručnjaci su primijetili pad interesa za čitanje kod učenika od 4. razreda pa nadalje, što potvrđuju i brojna istraživanja. Budući da su me zanimali uzroci ovog trenda, osmislila sam akcijsko istraživanje „Čajanka čitanja“ (Bralna čajanka). Sa „Čajankom čitanja“ utvrdili smo odnos, interes i osjećaje učenika prema čitanju. Rezultati su pokazali da su učenici općenito svjesni pozitivne važnosti čitanja, te da se prilikom čitanja različito osjećaju. Naveli su ugodne i manje ugodne emocije. Također, razlozi zašto su čitali bili su sasvim različiti. U nižim razredima navodi se nekoliko različitih naslova zadnje pročitanih knjiga, dok se u višim razredima najčešće navodi obvezna domaća lektira. To potvrđuje trend pada interesa za čitanje za zabavu. Sama aktivnost potaknula je znatizelju i razne rasprave među uključenim učenicima. Cjelokupno akcijsko istraživanje pomoglo mi je da steknem dubinsko razumijevanje situacije čitanja u našoj školi i da strateški planiram daljnje aktivnosti za promicanje interesa za čitanje.

Ključne riječi: čitalačka pismenost, osnovna škola, akcijsko istraživanje, interes za čitanje

1. Uvod

Najveća želja svakog školskog knjižničara, učitelja odn. svakog stručnog radnika u obrazovanju je da bi svi učenici trebali čitati tekuće, sa razumijevanjem i radošću, kako za učenje tako i za opuštanje. Međutim, uočavamo konstantan pad interesa za čitanjem među učenicima, posebice u višim razredima. Budući da istraživanja potvrđuju i opći trend pada interesa za čitanje kod učenika [4], počela sam razmišljati o konkretnim razlozima. Zanimalo me je kakvo je izravno mišljenje samih učenika. Pitanja koja sam sebi postavila bila su:

- Zašto sve manje učenika sudjeluje u projektu „Bralna značka“?
- Zašto opada broj posjeta školskoj knjižnici?
- Zašto učenici sve rjeđe posuđuju knjige koje bi čitali za svoju razonodu?
- Jesu li učenici uopće svjesni koliko je čitanje važno za njih?
- Čitaju li učenici uopće radi zabave?

Na temelju zapažanja, kako mojih tako i drugih stručnjaka u obrazovanju, te na temelju rezultata istraživanja na tu temu, planirala sam i provela akcijsko istraživanje „Čajanka čitanja“. Sudionici su bili učenici od 4. do 9. razreda. U pojedinim razredima sam to radila sama, u pojedinim razredima taj projekt su izveli razrednici. Jedna od svrha projekta bila je i podsjetiti na vrijednost školskih knjižnica, knjižničara, knjige, čitanja odn. o vrijednosti kulture čitanja, unatoč epidemiji COVID-19. Također smo željeli podsjetiti korisnike školske knjižnice da je čitanje ključno tako i za učenje kao što i za zabavu.

2. Čitanje

Tema “čitanja” bila je i još uvijek je tema brojnih istraživanja. Rezultati različitih stručnih studija upućuju na potrebu promicanja čitanja kod mladih čitatelja kroz različite aktivnosti. Razni stručnjaci primjećuju da primjereno poticanje mladih čitatelja dovodi do većeg interesa za čitanje. U svemu tome važnu ulogu imaju i razni školski stručnjaci. Pri tome moramo biti strpljivi i svjesni da sav trud neće biti uzaludan, jer rezultati se ne primjećuju odmah, već s godinama, kada mladi čitatelj postane punoljetan [4].

Od ključne je važnosti da u svom odgojno-obrazovnom radu, osim održavanja interesa za čitanje kod učenika, održavamo odn. utječemo i na njihov odnos prema čitanju. Interes za čitanje iskazuje se kroz osobnu želju za čitanjem, samoinicijativno čitanje, traženje knjiga za zabavu i sl. Odnos prema čitanju odraz je mišljenja pojedinca o čitanju i knjigama. Interes i odnos prema čitanju formiraju se na temelju društvenog utjecaja, npr. obitelj, vršnjaci, učitelji, poticaji iz okoline, pristup knjigama, zanimljiva čitalačka iskustva itd. Interes i stav prema čitanju od ključne su važnosti za unutrašnju motivaciju za čitanje [2]. Saksida nas poziva da svaki profesionalac u obrazovanju čitalačku pismenost smatra izazovom za svoje učenike, te da svaki stručnjak u obrazovanju treba biti svjestan svoje uloge kojom potiče čitanje [1].

Drugi didaktičari i/ili teoretičari također nas u svojim radovima podsjećaju na važnost činjenica: "što više čitamo, lakše je razumjeti ono što čitamo" i "duboko čitanje je vježba za razmišljanje", što je ključno u planiranju predčitanja i aktivnosti čitanja [3].

Wolf napominje da čitanje nije urođeno čovjeku, te da je za čitanje potrebno mnogo truda. To nam daje priliku planirati i provoditi različite kombinacije čitalačkih aktivnosti koje grade čitalačko iskustvo, interes i odnos prema čitanju, jer sve to ne nastaje "od nule" [6].

Istraživači, didaktičari i/ili teoretičari slažu se da su aktivni čitatelji uspješniji, imaju veće zadovoljstvo, empatiju i inovativnost. Stoga je naš posao dijeliti radost knjige, čitanja te „probuditi uspavane čitatelje“ [5].

3. "Čajanka čitanja"

3.1 Planiranje

U želji da probudim razmišljanje kod učenika, pogled u sebe odn. samovrednovanje vlastitog interesa za čitanje i odnosa prema njemu, osmislila sam „Čajanku čitanja“ koja se sastoji od pet koraka. Željela sam podsjetiti učenike od 1. do 3. razreda kako i zašto su nekada gotovo svakodnevno posjećivali knjižnicu, neki i nekoliko puta dnevno. Htjela sam saznati čitaju li još uvijek iz zabave i koje bi knjige, sadržaje i tematike željeli čitati.

Pet koraka "Čajanke čitanja" su:

- Zašto je dobro čitati...
- Kad čitam osjećam...
- Čitati mogu za...
- Zadnje što sam pročitao...
- Želim pročitati...

Slika 1: Koraci „Čajanke čitanja“ na plakatu (Izvor: Lidija Kocbek – osobni arhiv)

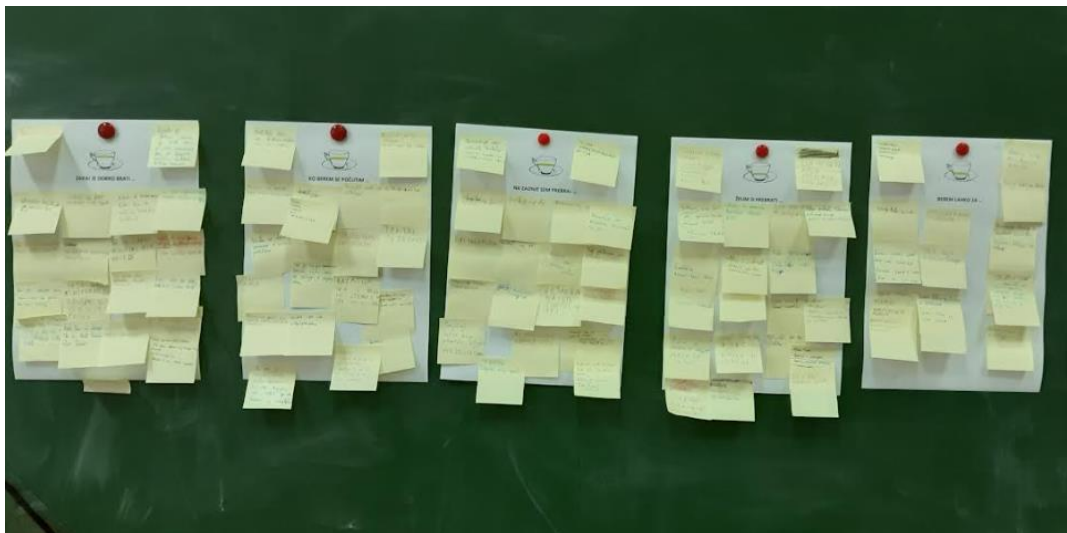
3.2 Izvedba

„Čajanka“ se provodila grupno ili individualno, ovisno o broju učenika u razredu. Bilo je ključno da sam učenicima omogućila sigurno okruženje za učenje u kojem su mogli izraziti svoje mišljenje bez osude. Rezultati su bili vidljivi svima, tako da su i učenici imali priliku vidjeti odgovore ostalih učesnika u projektu. Svaka je tema

bila na svom plakatu, a učenici su odgovore pisali na naljepnice koje su lijepili na odgovarajući plakat.

3.3 Rezultati

- Plakat “Zašto je dobro čitati” potvrđuje da su učenici svjesni važnosti čitanja. Napisali su različite odgovore, npr. da to utječe na brzinu čitanja, da se čitanje brže i bolje razumije, da smo pametniji, da širimo maštu, da se opuštamo, da učimo više riječi itd.
- Plakat “Kad čitam osjećam” prikazuje niz različitih osjećaja, npr. djelomično opušteno, super, dobro, ponekad odlično, mirno, zabavno ... Odgovori na plakatu uenicima daju osjećaj da nisu sami sa svojim osjećajima dok čitaju i da osjećaji mogu biti različiti, jedni više inspirativni, drugi manji.
- Plakat „Čitati mogu za” prikazuje različite osjećaje i razmišljanja učenika o tome zašto čitaju. Odgovori su opet sasvim drugačiji, npr. jer je zanimljivo, za smirenje, za zabavu, za kaznu, jer moraju, i tako dalje.
- Plakat “Zadnje što sam pročitao ” sadrži mnogo različitih naslova knjiga, koji su bili zanimljivi posebno kao ideje za čitanje drugim uenicima. Neki učenici su otkrili da su pročitali istu knjigu i to je postala uobičajena tema razgovora. Neki učenici su preporučili drugima različite knjige za čitanje.
- Plakat “Želim pročitati” su učenici donijeli u knjižnicu i poslužio je kao popis za mene, knjižničarku, za kupnju novih knjiga. Ako smo željene knjige već imali u knjižnici odmah se osjetio trend da ih je više učenika tražilo odnosno posudilo.

Slika 2: Plakat sa odgovorima učenika (Izvor: Lidija Kocbek – osobni arhiv)

4. Zaključak

Izrađeni plakati vise na oglasnoj ploči u pojedinim razredima ili u čitalačkom kutku pojedinih razreda, kao motivacija za čitanje i kao dokaz stručnjacima i ostalim posjetiteljima razreda da učenici poznaju odn. su svjesni važnosti čitanja za njih. Oni su također dokaz da učenici znaju da je za tehniku čitanja potrebno puno truda, te da će poboljšati svoje rezultate učenja usavršavanjem tehnike čitanja. U temi posljednje pročitane knjige učenici nižih razreda navodili su različite naslove knjiga, dok su učenici viših razreda uglavnom navodili isti naslov – domaća lektira. Domaća lektira je obaveza za učenike, što sugerira da za učenike viših razreda čitanje za zabavu zamjenjuje čitanje za učenje. Rezultati su pokazali da je stav prema samom čitanju i dalje pozitivan, a interes za čitanje nije toliko velik. Kao razlog učenici su naveli da je čitanje teško, da dugo traje, da je iscrpljujuće, da nemaju vremena i sl.

Zanimljivo je da su učenici već tijekom aktivnosti i kasnije prilikom gledanja izrađenih plakata pokazali znatizelju za odgovore ostalih učenika te su se među njima razvile brojne debate na temu čitanja, knjiga itd. Također i zaposlenici škole počeli su razmjenjivati saznanja i zanimljivosti o rezultatima projekta već tijekom a pogotovo nakon "Čajanke čitanja". Meni su rezultati dali važno povratnu informaciju o nivou čitanja i interesa za čitanje na našoj školi. Za sve stručne radnike škole rezultati predstavljaju uvid u razmišljanje učenika u određenoj dobi odn. razredu o čitanju i da ćemo u budućnosti više vremena/aktivnosti posvetiti čitanju i razgovoru o knjigama, pogotovo u višim razredima.

5. Popis literature

[1] Bralna pismenost je kot izziv in odgovornost. URL: https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/Posvet/2016/Bralna-pismenost_Posvet-PeF-2016.pdf (8.11.2021)

[2] Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti. URL: https://arhiv.acs.si/publikacije/Branje_za_znaje_in_branje_za_zabavo-prirocnik.pdf (8.11.2021)

[3] Kovač, M. (2020). Berem, da se poberem. Ljubljana: Mladinska knjiga.

[4] Pečjak, S. (2012). Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.

[5] Pennac, D. (1996). Čudežno potovanje : knjiga o branju. Ljubljana: J. Pergar.

[6] Wolf, M. (2020). Bralec vrni se domov : beroči um v digitalnem svetu. Ljubljana: Cankarjeva založba.